

moramo bolj ozirati na vnanjo obliko. Ako je posamezna pismenka večkrat ali celo dosledno slabo ali nepravilno pisana, zapišem jo vrh lista v večji obliki. Ako so pa pismenke prekratke ali predolge, kar se mnogokrat zgodi, prevlečem črte, do katerih se morajo pisati z modro tinto. Sem ter tje rabim v pospeševanje lepopisja in vnanje oblike še neko drugo sredstvo. Zaukažem namreč učencem, ki imajo prav dober red, priti k mizi ter dotične naloge lociram. Ta lokacija uprizori med učenci živo tekmovanje.

Ako že govorim o lepopisju, ne smem prezreti vprašanja pokončne pisave. Prelilo se je o tem vprašanju toliko tinte „Da b' gnala mlinske kamne tri“ kakor piše Svantevidsky v „Popotniku“. Nasprotstva so se vendar tako poostrila, da se moramo vprašati, kak konec bo to imelo. Pri nas sicer ni takega boja, ko v Nemcih, kateri domnevajo, da gre za obstanek gotičnega pisma, vzmirjuje vendar vse jedno duhove sem ter tje. Res ni prijetno, da se rabi sedaj dvojna pisava, tako zlo pa vendar ni, da bi ne mogli počakati mirno istega dneva, da se kaj ukrene o tem vprašanju uradno. Rekli mi bodete, saj se je že to storilo, saj se je prepovedala pokončna pisava uradno na Dunaju in na Češkem. Ko bi se bili v istini izdali taki odloki, ne mučil bi vas več s tem vprašanjem. Zato si štejem v prvi vrsti v dolžnost vam dokazati, da so ista poročila le časnikarske race, vzete iz političnih listov, kateri so pokončni pisavi sovražni iz političnih ozirov.

Znani zagovornik pokončne pisave direktor Emanuel Bayr na Dunaju mi piše: „Poročila o prepovedi pokončne pisave na dunajskih šolah so popolnoma neistinita, kajti takega odloka ni. Pač pa je še vedno učiteljem prosto, gojiti pokončno ali ležečo pisavo. Le začetkom šolskega leta mora šolsko vodstvo naznaniti c. kr. okr. šolskemu nadzorniku in c. kr. okr. šolskemu svetu, v katerih razredih se goji pokončna pisava.“

(Konec prih.)

L. Stiasny.

Národní vzgoja.

(Spisal Jos. Ciperle.)

51.

Prestopimo sedaj k posamičnim točkam narodne vzgoje.

Rekel sem že v 9. poglavji, da ima narodna vzgoja pred vsem krasno zadačo razvijati in vtrjevati v mladem človeku ljubezen do domovine. To je prvo in najpoglavitnejše.

Domovina, — krasna beseda, prevzvišen pojem! Kakov človek je pač oni, kojemu je ta veličastna beseda le prazen glas; kakov človek je dalje oni, ki se ravna po geslu: „Ubi bene, ibi patria“ (kjer je dobro, tam je domovina); kakov človek je slednjič oni, ki se sramuje

domovine, ki jo zaničuje, in ki ji celo škoduje, kjer le more. Žalibog, da ima dan danes take kreature vsak narod in vsaka dežela. Žalibog pa tudi, da jim je dovoljeno dan danes grditi in psovati svojo domovino, da se jim sem ter tje celo izraža priznanje in občudovanje za to. Kaj pomaga, ako se vsacemu poštenjaku studi in gnjusi tako človeče, kaj pomaga to, saj je poštenih ljudi tako malo in nepoštenih tako mnogo. Ne vem, kaj bi bili storili n. pr. stari Grki in Rimljani takemu človeku. Pa saj one čase se niso mogle javiti tako predržno take kreature; prestroga narodna vzgoja in zavest teh dveh narodov ni pripuščala razvijati takih elementov. Stari Grki in Rimljani navdušeni so bili vedno za svojo domovino, kajti vzgojeni so bili po strogo narodnih načelih. Zato sta bila pa tudi ta dva naroda mogočna, in njihju vpliv kaže se še dan danes na vse naše življenje.

A pri vsem tem imeli so stari Grki tudi svojega izdajalca Efi-jalta, in celo Kristus imel je med dvanajsterimi svojimi apostoli izdajico Judeža. Toda Efi-jalt in Judež sta bila le posamični prikazni v onih časih, med tem ko med sedanjimi narodi vse mrgoli Efi-jaltov in Judežev, ki so pripravljani izdati svojega Boga in svoj rod še za manj, nego za trideset srebrnikov. To je ravno velikanska razlika.

Žalostno je pa tudi to, da je treba sedaj pisati in poučevati o ljubezni do domovine, saj je vender stvarnik že sam vcepil ta mogočen občutek v srce vsacega živočega bitja. Pravijo, da tica rada poletí v oni grm, v kojem se je izlegla. Vsako pomlad vidimo, s kakim prisrčnim veseljem prihajajo lastavice v svoja stara gnjezda. Bog zna, ali so bile tako radostne čez zimo tam v daljni Afriki. Človek pa tako rad pljune v ono gnjezdo, v kojem se je rodil. A takov človek naj se še imenuje „krona stvarjenja“. Lepa krona to, koji se je odkrušil jeden najdražih biserov, — ljubezen do domovine.

Ali more takov človek srečen biti? — Po naravnih pojmih ne bi mogel in ne bi smel biti srečen. Toda vender je srečen, celo srečnejši morda nego oni, ki ljubi iskreno svoj dom. Saj ravno najboljši patrijoti imajo največ najžalostnejšo usodo. A ravno to je znak, in to je prokletstvo sedanje dobe, da je ljudem mogoče prezirati in zatreti vsak še tako blag občutek, ter ga proglašati celo nepotrebnim in smešnim.

52.

Domovino svojo zaničevati ali jo smešiti, to je največa in najhujša divjost človeška. Človeku, ki ne ljubi svoje domovine, ni možno ljubiti sploh še kaj družega. Kdor ne ljubi domovine, ta ne ljubi tudi Boga, ta ljubil ni tudi svojih starišev. Ljubezen do domovine ojačuje pa tudi druge kreposti človeške, brez kojih si popolnega človeka še misliti ne moremo. Te so: požrtovalnost, usmiljenje, pravicoljubnost in resničnost. Ni mogoče misliti, in tudi

v istini ni mogoče, da je oni človek veren in pobožen, kojemu je domovina deveta briga. Saj je domovina človekova prvi kos zemlje, ki ga prvi uči občudovati modrost stvarnikovo. A kdor zaničuje ta kos, ne more občudovati stvarjenja v celoti, tedaj tudi onega ne, ki je stvaril vse to. Protivniki svoje domovine so neverniki, in sicer najhujši in najnevarniši neverniki.

Ti ljudje, — beseda „ljudje“ ni nič kaj primerna za nje — ti ljudje tedaj delé se pa zopet na več vrst.

Prvi so taki, ki se ravnaajo po geslu: „Ubi bene, ibi patria“. Ti se dadó primerjati s kobilicami, ki ostajajo tam, kjer je kaj piče za nje. Ko pa vse požró, gredó dalje, in sicer zopet tje, kjer je kaj piče. O značaji njihovem ni duha in sluha. Danes so Slovenci, jutri Nemci, danes se bratijo s katoliki, jutri s protestanti ali židi, danes so liberalci, jutri klerikalci, danes so goljufi, da mogó biti jutri poštenjaki, i. t. d. Ti značaji — tudi beseda „značaj“ je jako neprimerna — ti značaji tedaj so pa sicer jako smešni, in veselo jih je gledati, ako se nam predstavljajo na gledaliških odrih. Veseli vselej gledalce, ako se tem ljudem primerno posveti v igri. Čudno je to: na gledaliških odrih radi vidimo udrihati po njih, a v navadnem življenji jih trpimo dostikrat brez mrmranja. V javnem življenji jih pa tudi ni tako lahko opazovati v vseh slučajih. Največ pokazujejo se jedni skupini ljudi kot poštenjaki, a drugi dostikrat zelo oddaljeni kot goljufi. — Žalostno pa je na vsak način, da bivajo sploh danes take kukavice.

53.

Drugi so tako zvani kozmopolitje. Ti trdijo, da je njih domovina cela zemlja. Čemú se navezavati le na jeden košček zemlje, tako modrujejo ti možakarji, veličastneje in vzvišeneje je ono stališče, ki dvigne človeka nad meje rojstnega kosa zemlje; saj je cela zemlja v to, da služi ljudem v prebivališče. Kakor se dadó oni „ubi-bene-ibi-patria-patrijoti“ primerjati s kobilicami, tako lahko jednačimo kozmopolite z mišimi, ki so tudi kozmopolitje, saj so domá po celi zemlji. Francoski pisatelj Rousseau jih prav dobro zavrača rekóč, da oni ljubijo Tartare, da jim ni treba ljubiti svojih rojakov. A tudi Tartarov ne ljubijo ti ljudje, sploh ne ljubijo nikogar, samo ustijo se prav na vse kriplje, da ljubijo ves svet.

Pojdite no rakom žvižgat, vi lažnjivi kozmopolitje! Človek, ki nima najiskrenejše ljubezni do svoje domovine in do svojih rojakov, ni zmožen sploh ljubiti koga družega. Zelo poživinjen je oni človek, kojemu dom ne velja več nega Tartarija. Prav, naj gré med Tartare, saj tudi v Evropi on ne bode nikdar kaj družega, nego Tartar. — Vse zemlje in vseh ljudí pa v istini noben človek ljubiti ne more,

ker ne pozna vsega tega; a le ono, kar pozna dobro, to lahko ljubi srčno in krepko. Svojo domovino in svoje rojake pa vendar človek najboljše pozna.

(Dalje prih.)

Zelenjadarstvo na šolskem vrtu meseca rožnika.

Ni je bilo menda kmalu že tako neugodne pomladi, da bi z vsem delom na vrtih tako zaostajali, kakor ravno letos. Mesec vel. traven je pri kraji, a na vrtih je še skoraj vse golo. Imeti bi morali že lepo solato, kolerabe in zgodnje zelje, a letos je srečen isti, koji ima vsaj zadosti močne sadike, da bode mogel precej v začetku t. m. presajati omenjene vrste. Sadili bomo sredi t. m. tudi že pozno ali zimsko zelje. Solato presajamo cel mesec, kakor tudi kolerabe, kadar imamo pripravne sadike in kakor hočemo imeti, ali bolj zgodno ali bolj pozno vrsto. Do konci meseca menda bomo imeli že pač zadosti močne sadike od pese, koje moramo ta mesec saditi. Pesa se navadno sadi sredi t. m. Kadar peso presajamo prirežemo vsa peresa do polovice, ker se nam veliko raje prime.

Zgodnji krompir bomo t. m. osuli, a pozni okopali in opleli. Predno krompir osujemo, je dobro, da zemljo nekaj dni poprej z razredčeno gnojnico polijemo.

Gredice, na kojih imamo sejano zéleno, peteršil in korenje, bomo pustili opleti, rastline razredčiti, zemljo zrahljati in zéleno z razredčeno gnojnico zaliti.

Sploh pa moramo ta mesec večkrat pusti vrt opleti, ker drugače se nam tako zaraste, da nam vso zelenjad zamori. V tem meseci nastane že večkrat suša, zato moramo sadike, kadar je suho, pridno zalivati.

Kadar zalivamo, je veliko bolje, da le nekaj gredic zalijemo en večer, a te dobro, kakor pa, da bi vsak večer zalijali vse gredice, a le malo.

V tem meseci sejemo zimsko endivijo vso, kar jo sploh mislimo sejati in nekaj zimske redkvice.

Kdor nima paradižnika še sajenega, naj gleda, da dobi v začetku t. m. sadike, ker drugače se mu ne splača ga saditi, ker v jeseni ne dozori. Proti konci meseca bomo osuli zgodno zelje, in kumare. Dobro je, da omenjene rastline nekaj prej z gnojnico zalijemo.

A. Likožar.